



**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta tas-16 ta' Marzu, 2010

Citazzjoni Numru. 384/1995/3

Mario Debattista

versus

**Guido Debattista u George *sive* Genio Debattista
f'isimhom proprju u għan-nom tad-ditta *Willis Bros***

1. Din hija kawża dwar qsim ta' beni komuni.
2. L-attur fisser li kien fi sħab ma' ħutu l-konvenuti f'soċjetà informali li kienet tinnegozja taħt l-isem *Willis Bros* f'Ftal Qormi. Billi ma jridx jibqa' aktar f'din is-soċjetà l-attur talab illi l-qorti:
 - 2.1. tgħid x'inhuma l-assi u d-djun tal-partijiet bħala sħab f'*Willis Bros*;
 - 2.2. taqsam l-assi u d-djun fi tliet ishma ndaqs; u
 - 2.3. tassenja sehem lil kull wieħed mill-partijiet.
3. Talab ukoll l-ispejjeż u l-imgħax.
4. Il-konvenuti ressq u l-eċċezzjoni illi l-azzjoni ma tiswiex "billi jonqos talba għax-xoljiment tad-ditta *Willis Bros*".

Komplew igħidu iżda illi jaqblu illi jsir il-qsim tal-assi u tad-djun.

5. Billi kienet teħtieg il-għajnuna ta' espert, il-qorti b'dikriet tas-27 ta' Ġunju 1995¹ ħatret espert tekniku "biex jirrelata dwar it-talba tal-attur", u b'dikriet ieħor tas-7 ta' Lulju 1997² ħatret espert legali biex igħinu.

6. Billi, wara aktar minn tmien snin "iżommu seduti" u "jiġbru l-provi", il-periti ġudizzjarji kienu għadhom ma irrelatawx, il-qorti b'dikriet tas-17 ta' Frar 2004³ u b'dikriet ieħor tal-20 t'April 2004⁴ ordnat lill-periti jirritornaw il-proċess.

7. Fis-seduta tad-19 ta' Novembru 2004⁵ deher l-A.I.Ċ. Frederick Doublet u ħalef rapport⁶ li kien tqabbad jagħmlu mill-partijiet⁷. L-A.I.Ċ. Doublet ukoll ħejja rapport ieħor⁸ biex iwieġeb għal mistoqsijiet li sarulu mill-partijiet wara l-ewwel rapport tiegħu.

8. Wara li ngħalaq il-ġbir tax-xhieda quddiemha, il-qorti b'dikriet tal-5 ta' Diċembru 2005⁹ tat lill-partijiet żmien biex jagħmlu l-osservazzjonijiet tagħhom bil-mktub u iddifferiet il-kawża għas-sentenza. Billi, iżda, dehrilha li kienet teħtieg il-għajnuna ta' perit komputista, b'dikriet tal-25 t'Awissu 2006¹⁰ u ħatret perit komputista. Dan ħalef ir-rapport tiegħu fid-29 ta' Novembru 2007¹¹ u fis-seduta tat-12 ta' Frar 2009 wieġeb ukoll għal mistoqsijiet li għamillu l-attur¹².

9. Fid-29 t'April 2009¹³ imbagħad il-qorti tat lill-partijiet żmien biex jagħmlu s-sottomissjonijiet finali tagħhom. L-attur għamel dawn is-sottomissjonijiet b'nota tal-20 ta' Lulju 2009¹⁴ u l-konvenuti wieġbu fil-15 ta' Diċembru

¹ Fol. 12.

² Fol. 18.

³ Fol. 48.

⁴ Fol. 54.

⁵ Fol. 350.

⁶ Foll. 351 et seqq.

⁷ Ara para. 0.0 tar-rapport, fol. 352 u l-ittra tal-perit legali tad-9 ta' Mejju 2000, fol. 362.

⁸ Foll. 375 et seqq.

⁹ Fol. 466.

¹⁰ Fol. 469.

¹¹ Foll. 478 et seqq.

¹² Foll. 498 et seqq.

¹³ Fol. 514.

¹⁴ Foll. 515 et seqq.

2009¹⁵. Il-qorti tista' issa tgħaddi biex tagħti din is-sentenza.

10. Qabel ma tqis il-meritu jinħtieg li l-qorti tipprovdi dwar l-eċċezzjoni preliminari tal-konvenuti li tgħid illi l-azzjoni ma tiswiex "billi jonqos talba għax-xoljiment tad-ditta *Willis Bros*".

11. L-azzjoni nbdiet bil-proċedura taċ-ċitazzjoni; fuq il-formula stampata taċ-ċitazzjoni hemm talba ġenerika biex il-qorti tagħmel "id-dikjarazzjonijiet neċessarji" u tagħti "l-provvedimenti opportuni". Għalhekk, safejn kienet meħtieġa talba biex tinħall *Willis Brothers*, din it-talba hija impliċita, u n-nuqqas ta' talba speċifika ma jwassalx għan-nullità tal-azzjoni.

12. Barra minn hekk, ma tistax issir talba "għax-xoljiment tad-ditta", għax "ditta" hija biss l-isem li bih persuna tmexxi negozju, u ma għandhiex personalità għaliha.

13. L-ewwel eċċezzjoni hija għalhekk miċħuda, u nistgħu ngħaddu biex inqisu l-meritu tat-talbiet tal-attur.

14. L-espert komputista maħtur mill-qorti sab illi, fil-waqt meta ntemmet l-isħubija tal-attur fl-1991, in-negozju kellu dawn l-assi u djun:

15. Assi:

15.1. Proprjetà immobbli – maħžen fi Triq il-Mitħna, Ħal Qormi. Għalkemm il-partijiet kienu – u l-konvenuti baqgħu – jinqdew b'dan il-maħžen għan-negozju, fil-fatt il-maħžen huwa proprjetà tal-partijiet flimkien f'ishma ndaqs. Għalhekk, għalkemm il-konvenuti donnhom jippretendu illi l-attur għandu biss kreditu għas-sehem tiegħu minn kemm kien jiswa l-maħžen fl-1991, fil-fatt l-attur għandu sehem mill-proprjetà, u għalhekk il-qort sejra tordna illi l-qsim isir b'liċitazzjoni u l-partijiet jingħataw sehem indaqs mir-rikavat wara li jithallsu jew ikunu paċjuti d-djun.

15.2. Għodda – l-espert komputista qabel mal-istima tal-*accountant* tal-konvenuti li l-għodda tan-negozju kienu jiswew, għall-inqas fuq il-kotba, seba' mija u għoxrin lira (Lm720).

15.3. *Stock-in-trade* – l-*accountant* tal-konvenuti xehdet li sar *stock taking* meta l-attur ħareġ min-negozju u nstab illi l-istock dak i-ż-mien kien jiswa elfejn, tliet mija u

¹⁵ Foll. 525 et seqq.

tnejn u erbgħin lira (Lm2,342); l-espert komputista kien tal-fehma li seta' joqgħod fuq din il-figura.

15.4. Debituri tan-negozju – l-*accountant* semmiet ċifra ta' elfejn, tliet mija u ħdax-il lira (Lm2,311) li minnhom disa' mija u żewġ liri (Lm902) tgħid li ma daħlux fin-negozju għax inżammu mill-attur. L-espert komputista ma sabx prova ta' dan u l-qorti taqbel miegħu li ma ngħibitx l-aħjar xieħda, li kienet tkun dik tad-debituri li jgħidu li d-dejn tagħhom man-negozju ħallsuh lill-attur u juru r-riċevuta relativa. Il-bilanċ tal-kreditu tan-negozju għalhekk għandu jonqos b'disa' mija u żewġ liri (Lm902) għal elf, erba' mija u disa' liri (Lm1,409).

15.5. Flus kontanti – mija u disgħa u tmenin lira (Lm189). L-espert komputista kien tal-fehma li din iċ-ċifra hija waħda li raġjonevolment tista' tistenna li tinżamm fl-idejn għall-ħtiġiet tan-negozju.

15.6. Avvjament – l-espert komputista kien tal-fehma illi, ladarba fis-snin ta' qabel ma telaq l-attur, in-negozju kien qiegħed jagħmel telf mhux qligħ, f'dak iż-żmien l-avvjament ma kien jiswa xejn.

16. Djun:

16.1. Kredituri – l-*accountant* tal-konvenuti semmiet somma ta' tnejn u għoxrin elf, mitejn u seba' liri (Lm22,207), u kompliet tfigger illi "l-maġġor parti ta' dan l-ammont kienu arretrati antiki ħafna tat-taxxa u tal-kontribuzzjoni tas-sigurtà soċjali u ammont żgħir kienu *trade creditors*", iżda ma tatx dettalji u ma semmietx kemm kellu jingħata lill-kredituri tan-negozju u kemm bħala taxxa u kontribuzzjonijiet soċjali. L-espert komputista kien tal-fehma – u l-qorti taqbel miegħu – illi t-taxxa u l-kontribuzzjonijiet tas-sigurtà soċjali huma djun personali tal-partijiet u ma jistgħux jitqiesu djun tan-negozju. L-espert komputista figger ukoll illi fin-nuqqas ta' dokumenti ma jistax igħid kemm tassew kienu d-djun tan-negozju. Il-qorti, wara li qieset illi huwa raġjonevoli illi negozju jkollu kredituri, u qieset ukoll ix-xieħda ta' dawk il-kredituri li tressqu biex jixhdu – fosthom *Mizzi Brothers* u *KPMG* – sejra *arbitrio boni viri* taċċetta l-figura ta' ħamest elef lira (Lm5,000) bħala dejn tan-negozju.

16.2. Dejn mal-banek – l-espert komputista wasal għall-figura ta' ħmistax-il elf, mija u sitta u tmenin lira (Lm15,186), u l-qorti toqgħod fuqu.

16.3. Self fuq l-idejn – l-*accountant* tal-konvenuti qalet li n-negozju kellu jagħti wieħed u għoxrin elf, sitt mija u sitta u ħamsin lira (Lm21,656) flus mislufa “fuq l-idejn”. L-espert komputista osserva li la ntwerew dokumenti u lanqas ingiebet xiehda oħra ta’ dawn id-djun, u anke l-*accountant* tal-konvenuti kellha toqgħod fuq dak li semgħet mingħand ħaddieħor. Il-qorti taqbel mal-espert komputista li ma tistax toqgħod fuq din il-figura u hija tal-fehma li għandha tammetti biss is-somma ta’ erbat elef, tmien mija u erbgħa u tmenin lira (Lm4,884) bilanċ mhux imħallas mid-dejn biex inxtara l-maħżen billi dan jidher minn kuntratt ta’ għarfien ta’ dejn tal-21 t’Awissu 1989. Tassew illi l-konvenuti qegħdin jippretendu wkoll l-imgħax fuq dan id-dejn, iżda, fil-fehma tal-qorti, ladarba dawn il-flus servew biex inxtara l-maħżen, u l-maħżen baqgħu jinqdew bih biss il-konvenuti u l-attur ma ħa ebda benefiċċju minnu, ma huwiex xieraq illi l-attur iħallas imgħax.

17. L-attiv u l-passiv tan-negozju għalhekk huwa dan:

Attiv:	Lm	Passiv:	Lm
Għodod	720.00	Kredituri	(5,000.00)
<i>Stock-in-trade</i>	2,342.00	Dejn mal-banek	(15,186.00)
Debituri	1,409.00	Dejn ieħor	(4,884.00)
Flus kontanti	189.00		
B’kollox	4,660.00		(25,070.00)
Bilanċ			(20,410.00)

18. In-negozju għandu valur passiv ta’ għoxrin elf, erba’ mija u għaxar liri (Lm20,410), u s-sehem ta’ kull wieħed mill-partijiet minn dan it-telf, billi huma tlieta, jiġi sitt elef, tmien mija u tliet liri u tlieta u tletin ċenteżmu (Lm6,803.33).

19. L-attur għalhekk għandu jagħti s-sehem tiegħu mit-telf lill-konvenuti. L-espert komputista iżda osserva – u mix-xiehda irriżulta – illi l-attur kien ħallas minn butu dejn ta’ elf u mitt lira (Lm1,100) u kien ħa seba’ mija u erbgħin lira (Lm740) mill-flus tas-soċjetà; għalhekk għandu jieħu tliet mija u sittin lira (Lm360) li għandhom jonqsu minn sehmu mit-telf, biex hekk l-attur jifdallu jagħti sitt elef, erba’ mija u tlieta u erbgħin lira u tlieta u tletin ċenteżmu

(Lm6,443.33), jew ħmistax-il elf u tmien euro u tnejn u disgħin ċenteżmu (€15,008.92). Dan għandu jitnaqqas minn sehmu mir-rikavat tal-bejgħ tal-immobbli.

20. Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti taqta' l-kawża billi tgħid illi l-assi tas-soċjetà informali tal-partijiet huma dawk imsemmija fil-para. 15, *supra*, u d-djun huma dawk imsemmija fil-para. 16 *supra*. Billi l-assi ewlieni – il-maħżen fi Triq il-Miżna, Ħal Qormi – ma jistax jinqasam f'daqs kemm hemm ishma, dan għandu jinbigħ b'irkant wara li jiġi stmat mill-ġdid billi issa għadda ż-żmien fuq l-aħħar stima. Għalhekk taħtar perit arkitett li lilu jmiss it-turn skond l-elenku stabbilit fl-art. 89 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili sabiex jagħmel u jippreżenta stima tal-immobbli, u taħtar ukoll irkantatur pubbliku li lilu jmiss it-turn skond l-elenku stabbilit fl-art. 89 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili sabiex imexxi l-irkant li għandu jsir fil-bini tal-Qrati Superjuri, il-Belt Valletta nhar il-Ħamis 15 ta' Ġunju 2010 f'12.00 *m.d.*, b'dan illi kull wieħed mill-partijiet għandu żmien ta' xahar millum sabiex jagħmel talba taħt l-art. 517 tal-Kodiċi Ċivili. Lill-attur jingħata sehem minn tlieta mir-rikavat b'dan illi minn dan is-sehem titnaqqas is-somma ta' ħmistax-il elf u tmien euro u tnejn u disgħin ċenteżmu (€15,008.92), li tingħata lill-konvenuti flimkien mal-ishma tagħhom, b'dan illi l-konvenuti weħedhom jibqgħu responsabbli għad-djun imsemmija fil-para. 16 tas-sentenza.

21. L-ispejjeż jinqasmu hekk: sehem minn tlieta ($\frac{1}{3}$) jħallsu l-attur u żewġ ishma minn tlieta ($\frac{2}{3}$) jħallsuhom il-konvenuti.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----